

Висновки. Досліджувана частина регіональної екомережі в межах Кременецького та Шумського районів представлена трьома ключовими територіями: Кременецької (національного значення), Суразької (міжрегіонального значення) і Веселівсько-Довжицької (місцевого значення) і двома екокоридорами: Кременецьким субширотним (національного рангу), Верхньогоринським субмеридіональним (місцевого значення).

Екомережа забезпечує і підтримує міграційні зв'язки для живих організмів Північно-Подільської фізико-географічної області з унікальним поєднанням угруповань широколистяних лісів, лучних і степових ценозів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національна доповідь про стан формування національної екологічної мережі України за 2006-2010 роки. – Херсон : Грінь Д. С., 2012. – 200 с.
2. Царик Л.П. Географічні засади формування і розвитку регіональних природоохоронних систем: концептуальні підходи, практична реалізація / Л. П. Царик. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. – 320 с.
3. Царик Л.П. Еколого-географічний аналіз і оцінювання території: теорія та практика / Л.П. Царик. – Тернопіль: Навчальна книга – „Богдан”, 2006. – 256 с.
4. Царик Л.П. Регіональна екологічна мережа: географічні аспекти формування і розвитку (на матеріалах Тернопільської області). – Тернопіль: вид-во ТНПУ, 2005. – 172с.

Грицишин О.

Науковий керівник – доц. Заблоцький Б.В.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В ТЕРЕБОВЛЯНСЬКОМУ РАЙОНІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Тернопільщина багата родючими ґрунтами, має сприятливі умови для розвитку сільськогосподарського рослинництва і тваринництва. Проте, внаслідок надмірного антропогенного впливу і нерационального землекористування виникає ряд проблем, які призводять до зниження екологічної стійкості та економічної ефективності земель сільськогосподарського призначення. До основних проблем сільськогосподарського землекористування в Тербовлянському районі слід віднести: надмірну сільськогосподарську освоєність території, високу розораність сільськогосподарських угідь, які, у свою чергу, спричиняють ерозію, перезволоження, заболочення, агрохімічну розбалансованість, забруднення гербіцидами та пестицидами, виснаження земель.

Аналіз сільськогосподарської освоєності території Тербовлянського району дозволяє стверджувати, що цей показник є вкрай надмірним і найвищим у Тернопільській області. Він, в середньому по району, становить 82,9%, що на 5,5% більше від обласного та на 10,7% від середнього для України значення [4].

Особливо висока сільськогосподарська освоєність території спостерігається на вододілах у центральній та західній частинах району. Тут вона сягає свого найвищого значення – 94% (Гайворонківська, Гвардійська, Ілавченська і Романівська сільські ради). Дещо нижчі показники у східній і південній частині Тербовлянщини.

Показник розораності сільськогосподарських угідь району також високий. В структурі сільськогосподарських угідь Тербовлянщини рілля займає площу 81208 га, що становить 86,3 %. Для порівняння, цей показник у Тернопільській області становить 80%, а в Україні — 79% (що є одним із найвищих у світі показників: розораність сільськогосподарських угідь США – 35,9%; Великої Британії, Франції, ФРН – 40 – 50%) [3, 4].

Екологічно стійкіші агроландшафти Тербовлянського району займають незначні площі: пасовища 9%, сіножаті 7% та багаторічні насадження 5%.

До найбільш розораних територій, де показник сягає 90 – 94%, належать угіддя таких сільських рад: Багатківська (93%), Дворічанська (94%), Довгенська (91%), Заздрівська (91%), Іванівська (91%), Кровинківська (90%), Маловодівська (93%), Могильницька (91%), Мшанецька (94%), Острівецька (91%), Сороцька (91%). Найменш розорані сільськогосподарські угіддя, розташовані в долинах річок на території земель таких сільських рад, як: Бурканівська (79%), Лошнівська (69%) та смт Дружба (76%).

Значна розораність сільськогосподарських угідь перевищує екологічно обґрунтовані норми, спричиняє високу територіальну концентрацію сільськогосподарського виробництва, а це, в свою чергу, призводить до деградації сільськогосподарських угідь.

Значної шкоди сільськогосподарським угіддям району завдає водна ерозія. Розвитку ерозійних процесів (площинному змиву, яроутворенню) сприяє інтенсивне розорювання схилів горбів. Площа еродованих земель в Тербовлянському районі сьогодні становить близько 30%. Серед адміністративних районів це один із найменших показників (еродованість сільськогосподарських угідь Тернопільської області – 35,7%, України – 32,4%). Проте, негативним є поступове збільшення площ еродованих земель району [1, 5].

Особливо стрімко ерозія поширюється на тих ділянках ріллі, де вирощують просапні культури (цукровий буряк, овочі). Слід також зазначити, що великі ділянки сільськогосподарських угідь знаходяться у землекористувачів-орендарів, які порушили, сформовану внаслідок паювання, контурність угідь, перевели велику частину схилівих земель у рілля, часто не дотримуються вимог агротехніки (безвідвального

землеробства, оранки впоперек схилів). Усе це сприяє посиленню ерозійних процесів і призводить до погіршення екологічного стану та продуктивності сільськогосподарських угідь району.

На Тербовлянщині межиріччя часто ідеально плоскі, що в сукупності із близьким до поверхні заляганням водонепроникних порід, ускладнює дренаж атмосферних вод, сприяє надмірному зволоженню ґрунтів і приводить до їх оглеювання (особливо на розораній території колишнього степу «Панталіха» на вододілі Серету і Стрипи). Раніше на цих землях проводилися гідромеліоративні заходи. Проте осушувальні системи давно вийшли з ладу а механізми природної саморегуляції значно деформуються антропогенним впливом.

В результаті дії вказаних чинників, значного поширення на території району набули процеси перезволоження та заболочення ґрунтів. Частка заболочених земель у загальній площі сільськогосподарських угідь, Тербовлянського району становить 5-10%, частка перезволожених земель – 10-15% [2].

Задля підвищення урожайності, орендарі часто застосовують надмірні обсяги хімічних меліорантів, чим спричиняють погіршення екологічного стану сільськогосподарських угідь. Забруднюють ґрунт залишки пестицидів та гербіцидів, мінеральні добрива, які часто засвоюються не повністю.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що сьогодні на території сільськогосподарських угідь Тербовлянського району Тернопільської області відбуваються деградаційні процеси, які призводять до погіршення стійкості та продуктивності агроландшафтів. Тому, ми вбачаємо потребу здійснити комплекс заходів для оптимізації угідь.

Необхідно змінити структуру угідь у бік зменшення ріллі та збільшення площ луків, пасовищ і багаторічних насаджень. В окремих випадках потрібна зміна цільового призначення земель (зменшення сільськогосподарської освоєності території).

Потрібно вилучати з інтенсивного обробітку деградовані землі, землі крутосхилів, ерозійнонебезпечних ділянок з метою їх заліснення чи залуження [1].

Крім того, для зменшення ерозійних процесів слід насаджувати нові полезахисні лісосмуги, засівати травою схили ярів, будувати гідротехнічні споруди, проводити поперечну оранку схилів.

Для покращення екологічної ситуації необхідно знизити негативний вплив агрохімічних заходів на навколишнє середовище шляхом удосконалення меліорантів, покращення технологій зберігання пестицидів, використання менш шкідливих аналогів.

Сьогодні, у зв'язку із необхідністю значних капіталовкладень, роботи із оптимізації сільськогосподарського землекористування практично не проводиться. Тому потрібна особлива увага суб'єктів господарювання, органів управління земельними ресурсами, організацій базового екологічного моніторингу за станом сільськогосподарських угідь та динамікою розвитку деградаційних процесів.

Сучасний стан розвитку земельних відносин, що склався у процесі проведення земельної реформи, вказує на необхідність визначення прогнозів і створення комплексних програм стратегічного характеру, які, з допомогою правових норм і фінансово-економічних важелів сприятимуть удосконаленню проведення робіт із землеустрою для покращення екологічного стану земельного фонду, підвищать відповідальність всіх суб'єктів господарювання та раціональне використання й збереження родючості ґрунтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Заблоцький Б.В. Аналіз перспектив сільськогосподарського землекористування на силових землях // Наукові записки Тернопільського педагогічного університету. Серія Географія. – 2004. – № 1. – С. 160-164.
2. Заблоцький Б.В. До питання якісної оцінки земельного фонду Тернопільської області // Наукові записки Тернопільського педагогічного університету. Серія Географія. – 2003. – № 2. – С. 81 - 87.
3. Питуляк М.В. Особливості сільськогосподарського природокористування на Тернопільщині // Наукові записки Тернопільського педагогічного університету. Серія геогр. № 1 (7), 1999. – С. 172-176.
4. Розподіл земель об'єктів за угіддями. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uadocs.exdat.com/docs/index-337672.html?page=3>
5. Сучасний стан земельного фонду України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/18421120/ekologiya/suchasniy_stan_zemelnogo_fondu_ukrayini

Демків У.

Науковий керівник – доц. Чеболда І. Ю.

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ У СТАНОВЛЕННІ ЕКОЛОГІЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

На сучасному етапі розвитку цивілізації, суперечності між суспільством і природою, вимагають найшвидшого теоретичного і практичного вирішення.

Людство знаходиться в глухому куті і якщо не буде знайдено і реалізовано найоптимальніший вихід з нього, загибель суспільства і колапс біосфери настануть із невідворотною закономірністю [1]. Час, що залишився слід витратити вже не на роздуми, а на прийняття рішень та конкретні дії.

Сьогодні, як ніколи, перед людством стоїть питання про необхідність зміни свого ставлення до природи і забезпечення відповідного виховання і освіти нового покоління. У сучасному складному,